

Figura 1. Fàbrica Ramis

Fàbrica Ramis: influències, inspiració, funcions i impactes esperats

Joan Ramis Pujol¹

1. Director de la Fàbrica Ramis i professor d'ESADE (URL).

1. Introducció

La Fàbrica Ramis té una llarga història. Fou abans Can Xilles, i va ser construïda al voltant dels anys 20. Malauradament no tenim registres definitius sobre la seva data de construcció, si bé don Gabriel Pieras Salom indica en algun escrit que la Fàbrica probablement fou construïda cap al final de dita dècada.

Així tenim una quarantena d'anys inicials en els quals hi va haver producció tèxtil a la Fàbrica, i després gairebé cinquanta anys en què la família Ramis va desenvolupar el seu negoci de marroquineria, encara que la producció va aturar-se a l'any 1993 i quedà únicament un negoci de venda al detall. De fet, durant molts d'anys la Fàbrica va ser coneguda com "Can Ramis des bolsos", negoci que havia començat don Toni Ramis Tortella a l'any 1939, aquesta vegada sí ben registrat per don Gabriel Pieras Salom.

A mitjan dècada dels 90, una de les naus de la Fàbrica fou llogada per don Francisco Ramis Obrador a Mercadona, que hi va estar una dotzena d'anys. Arquitectònicament l'arribada de Mercadona va suposar un gran impacte. La reforma de la nau va venir acompanyada de l'obligació de fer les arcades a la façana de Gran Via, tal com es pot veure a la fotografia que encapçala aquest escrit.

Mercadona deixà la nau cap al final de la dècada dels 2000, i això obrí l'oportunitat de replantejar l'ús de la Fàbrica. Tot plegat tenia lloc en uns moments de gran incertesa econòmica, la qual cosa dificultava la visualització del projecte que s'acabaria duent a terme. Aquest és el centre de la conferència d'avui.

Com a anècdota vull dir que l'expedient de reforma de la Fàbrica data de l'any 2007, cosa que mostra la llarga durada del procés de maduració que ha portat a tenir de nou la Fàbrica a l'abast de tothom aquest any 2015.

2. Fàbrica Ramis: influències

2.1. L'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria

L'humanisme ecològic de l'Arxiduc és una influència clau de la fàbrica. Al llarg de cinc anys, i dins el context del Projecte NIXE III, vaig poder estudiar en profunditat la figura de l'Arxiduc, les seves obres i conèixer molts dels llocs que ell havia visitat i estudiat al llarg de la seva vida.

Figura 2. Retrat de l'arxiduc Lluís Salvador

L'Arxiduc quan visitava un lloc estudiava diversos temes; per exemple, la flora i la fauna, la cultura, els costums, els paisatges, l'activitat econòmica i així mateix l'arquitectura. Per exemple, en els llibres sobre les Illes Balears dedica moltes pàgines a la descripció de cases, carrers, esglésies, monuments, etc. Tot això serveix avui en dia d'un registre importantíssim per saber com ha estat l'arquitectura tradicional de les Balears.

De l'Arxiduc sorgeix la idea de voler orientar la Fàbrica amb un cert sentit humanista, del qual la cultura, la formació i la creativitat formen part.

De l'Arxiduc també prové el bosc que s'ha dissenyat al pati de la Fàbrica, en el qual

precisament se li fa homenatge. Aquest bosc representa la flora de les Illes Balears i té cinc parterres que mostren les espècies típiques de: bosc de muntanya, garriga, fruiters, hort i zona dunar. Esperam que els al·lots de les escoles el puguin visitar a fi d'aprendre els detalls de dits paisatges.

2.2. Arquitectura sostenible i estètica de la simplicitat

A la Fàbrica també s'han aportat algunes solucions típiques de la nova arquitectura sostenible. Per exemple, la calefacció funciona a través d'un sistema de biomassa. La calefacció de sostre radiant és també bastant original i poc vista. La selecció de materials ha seguit així mateix aquestes pautes. Finalment tots els mobles han estat dissenyats i preparats a la Fàbrica.

Les pautes estètiques de la rehabilitació varen ser molt senzilles: tocar el mínim possible els elements originals de la Fàbrica. Tot el que s'ha afegit és simple al màxim. Així es garanteix la preservació de l'autenticitat de l'espai. Aquí veim una imatge de nit des de la recepció que mostra el bosc. La il·luminació interna de l'edifici dóna llum a les façanes i al mateix temps al bosc.

Figura 3. El bosc de l'Arxiduc

2.3. Emprenedoria social

La Fàbrica és avui un experiment d'emprenedoria social. Aquest concepte assenyala el fet que es tracta d'una empresa amb tots els riscos habituals i la voluntat de voler crear valor social al mateix temps.

Per tant, la sostenibilitat financera és important, i el primer any serà crític per veure si això es pot aconseguir d'una forma estable. En realitat el model de negoci està organitzat de tal forma que les accions corporatives que les empreses fan a la Fàbrica, celebracions, formacions, presentacions de producte, etc., serveixen per finançar activitats culturals i altres.

2.4. Fàbriques de creació

A una ciutat com Barcelona el concepte de *fàbrica de creació* és ben conegut. A la zona del Poble Nou existien moltes fàbriques que s'han anat rehabilitant al llarg del temps donant-los usos culturals i creatius.

Aquestes iniciatives urbanístiques han tengut impactes molt positius al seu entorn immediat.

La Fàbrica Ramis té la voluntat de ser una fàbrica de creació. El desafiament ha passat per saber com adaptar-la a la idiosincràsia d'Inca i del Pla de Mallorca. El fet és que no sabem encara com acabarà sent la Fàbrica en el futur, ja que tot dependrà de cap on la conduirà la gent que ens envolta.

2.5. Empresa familiar

Manufacturas Ramis SL és l'empresa que està al darrere de la iniciativa de rehabilitació de la Fàbrica. Don Toni Ramis Tortella va començar el seu camí com a emprenedor l'any 1939. Després don Francisco Ramis Obrador va continuar amb l'empresa i va mantenir amb cura la Fàbrica.

Els valors de l'empresa han estat tals com la feina ben feta o l'austeritat. A la Fàbrica Ramis tenim ara la il·lusió de poder mantenir aquests valors i d'altres.

3. Fàbrica Ramis: inspiració, funcions i impactes esperats

3.1. Inspiració

La inspiració al darrere de la rehabilitació ha estat construïda a poc a poc. La Fàbrica actual és el resultat d'escoltar molta gent. Cada persona que l'ha anada visitant ha aportat petites idees que fan que sigui allò que és avui.

Per exemple, el bosc de l'Arxiduc sorgeix d'una reflexió d'en Guillem Ferrer. En veure el patí de ciment va expressar el sentiment que allò havia d'acabar sent un bosc. A partir d'aquí sorgeix posar conjuntament bosc i Arxiduc per fer un homenatge a aquest darrer.

La inspiració ve així mateix de la visita de molts edificis emblemàtics a diverses ciutats nacionals o internacionals; especialment els edificis industrials que han anat incorporant diversos usos en l'actualitat.

3.2. Activitats i funcions

D'entrada la Fàbrica té les següents activitats:

- Fires i congressos
- Formació
- Innovació empresarial
- *Coworking*
- Agenda cultural
- Restaurant

El temps dirà quines d'aquestes activitats es consolidaran, quines disminuiran o desapareixeran, i potser quines altres podran així mateix aparèixer.

Figura 4. Acte institucional duit a terme per la Fundació Es Garrover a la sala Piano Bar de la Fàbrica

Aquestes activitats, totes juntes, pensam que suposen una combinació innovadora. Es tracta en realitat d'un experiment que podria inspirar altres iniciatives similars, ja sigui fent el mateix o tal vegada diferenciant-se'n en certs aspectes.

3.3. Impactes esperats

La Fàbrica és una iniciativa que pretén tenir diversos impactes. En primer lloc, un impacte econòmic multiplicador que pugui beneficiar a tot el municipi. Pensam que si aconseguim organitzar grans esdeveniments tant la visibilitat d'Inca com la dinàmica econòmica es poden veure beneficiades.

Després pretenem un impacte social a través la potenciació d'activitats culturals i de formació. Aquest és un dels fonaments de la iniciativa. Ara bé, per portar-lo endavant necessitam que es consolidin els esdeveniments corporatius. El temps també dirà si això és possible.

Finalment ens atreviríem fins i tot a mencionar un possible impacte espiritual degut en part a l'estètica creada a la Fàbrica, que pensam que pot ser una inspiració per a la reflexió i la contemplació. La bellesa ens apropa a allò diví, i pensam que a la Fàbrica tenim un objecte de bellesa que ens fa veure les coses de forma diferent, amb un esperit més humà i menys materialista.

4. Fàbrica Ramis: projecte de rehabilitació i empresarial

4.1. Projecte de rehabilitació

La rehabilitació ha tengut una durada molt llarga al voltant de tres anys. Com es pot imaginar, és una experiència esgotadora. A més, les rehabilitacions tenen múltiples incerteses que cal solucionar una per una. Per exemple, a l'inici del projecte vàrem descobrir que l'estructura necessitava reforç i, per tant, es va haver de fer un projecte de micropilotatge que no havia estat previst.

Figura 5. La nau sud (planta baixa), en el moment en què s'instal·laven els micropilots

Quant al projecte, cal destacar la seva complexitat. Aquesta ve determinada per la gestió de l'equip d'arquitectes i de tots els proveïdors que van contribuïnt a l'obra.

Cal destacar la dificultat de la gestió del projecte d'instal·lacions. Aconseguir una certa sostenibilitat en el projecte, assolir les funcions finals tals com temperatures o qualitat de l'aire i al mateix temps contenir els costos no resulta senzill.

Per altra banda, és important esmentar els entrebancs administratius que acompanyen un procés d'aquest tipus. Els permisos i llicències són fonamentals per a la bona realització del projecte. La complexitat de la paperassa i els llargs terminis d'aprovació fan aquesta aventura una mica més complicada.

Al final de la rehabilitació podem destacar una sèrie d'elements que consideram que són representatius d'aquest edifici:

- Les naus inferiors amb l'estructura de ferro i les voltes de marès.
- Les naus superiors amb l'original estructura de fusta.
- El pati que s'ha transformat en bosc de l'Arxiduc.
- La perspectiva del pati que es pot contemplar des del carrer Gran Via, des de recepció, i des d'ambdós ponts a la planta primera.

- Tot el reciclatge d'antics materials i mobiliari que s'han anat utilitzant a diversos espais.
- I finalment el disseny i producció pròpia de mobiliari totalment original de la Fàbrica.

4.2. Projecte empresarial

Com podeu imaginar l'arrencada actual de la Fàbrica resulta també un desafiament. Després de tres anys de rehabilitació, hi arribam una mica esgotats. Paradoxalment, quan més energia es necessita per impulsar el negoci en funcionament cal realment recuperar forces.

Des del punt de vista empresarial aquest projecte és innovador i, per tant, comporta incertesa. El projecte, a més, suposa un endeutament considerable que s'haurà de reduir progressivament.

Per altra banda, la complexitat és augmentada pel fet que hi ha diverses activitats i cada una d'elles té les seves complexitats de gestió.

En conclusió, caldrà molta capacitat d'adaptació per poder dur el projecte empresarial a bon terme.

5. Conclusions

La rehabilitació de la Fàbrica Ramis ha estat tota una aventura. Un procés llarg amb desafiaments continus. El resultat pensam que ha valgut la pena. La preservació i la recuperació de l'edifici ja és en si tota una victòria.

Amb molta probabilitat aquest edifici acabi sent de l'Ajuntament en el futur, i per tant del poble. Potser ja ho sigui en aquests moments; així ho hem pogut sentir per l'acollida que en general li ha donat la gent. Esperem que tothom en pugui gaudir i que en puguem veure beneficis i impactes futurs per a tots.